

Brüsszel, 2025. október 15.
(OR. en)

13725/25

Intézményközi referenciaszám:
2020/0100 (COD)

ECOFIN 1320
CLIMA 435
FIN 1179
ENV 1006
ENER 523
COMPET 1009
CADREFIN 254
CODEC 1529
ECB
EIB

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2025. október 8.
Címzett:	Thérèse BLANCHET, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2025) 628 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK az (EU) 2021/1229 rendelet 17. cikkében foglaltak szerint, az igazságos átmenet mechanizmus keretében biztosított közszektor-hitelezési eszköz 2025. évi időközi értékeléséről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a következő dokumentumot: COM(2025) 628 final.

Melléklet: COM(2025) 628 final

Brüsszel, 2025.10.8.
COM(2025) 628 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

**az (EU) 2021/1229 rendelet 17. cikkében foglaltak szerint, az igazságos átmenet
mechanizmus keretében biztosított közszektor-hitelezési eszköz 2025. évi időközi
értékeléséről**

{SWD(2025) 287 final}

1. BEVEZETÉS

A közszektor-hitelezési eszköz (a továbbiakban: a hitelezési eszköz) az igazságos átmenet mechanizmus harmadik pillére¹. A hitelezési eszközt 2021 júliusában az (EU) 2021/1229 rendelet² (a továbbiakban: a közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet) hozta létre azzal a céllal, hogy segítse az Unió 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének és a klímasemlegesség 2050-ig történő, hatékony és társadalmilag méltányos módon történő elérését.

A hitelezési eszköz általános célkitűzése a következőkre való átállásból eredő súlyos társadalmi, gazdasági és környezeti kihívások kezelése: i. az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai célkitűzései, valamint ii. az EU-ban 2050-ig megvalósítandó klímasemlegességi célkitűzés, legkésőbb az (EU) 2021/1119 rendeletben meghatározottak szerint³. A hitelezési eszköz a Bizottság által jóváhagyott területi igazságos átmenet tervekben azonosított uniós területek javát szolgálja.

A hitelezési eszköz konkrét célja az, hogy növelje az olyan közszektorbeli beruházásokat, amelyek a területi igazságos átmenet tervekben azonosított területek fejlesztési igényeit kezelik olyan projektek finanszírozásának elősegítésével, amelyek nem generálnak elegendő bevételfolyamokat a beruházási költségeik fedezéséhez.

A hitelezési eszköz keretében nyújtott támogatás vegyes eszköz, azaz egy hitelkomponensből és egy vissza nem térítendő támogatási komponensből áll. Az 1,3 milliárd EUR összegű uniós vissza nem térítendő támogatás, az Európai Beruházási Bank (EBB) által nyújtott 6–8 milliárd EUR összegű hitel, valamint a becslések szerint más forrásokból származó 6 milliárd EUR összegű hozzájárulás révén a hitelezési eszköz arra irányul, hogy 13,3–15,3 milliárd EUR összegű közberuházást mozgósítson a 2021–2027-es időszakban.

A közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet 17. cikke értelmében sor került a hitelezési eszköz időközi értékelésére, amelyről jelentést nyújtottak be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

A hitelezési eszköz időközi értékelése több lépésből állt. A vonatkozó véleményezési felhívás keretében 2024. február 2. és 2024. március 1. között lehetett hozzájárulásokat küldeni. Az értékelést egy, a T33 Srl és a Prognos AG által 2024 áprilisa és 2025 januárja között készített, szakirodalmi áttekintéssel ellátott alátámasztó tanulmány kísérte, valamint az érdekelt felekkel folytatott konzultációk, interjúk, felmérések és esettanulmányok egészítették ki. A folyamatban emellett a Szabályozói Ellenőrzési Testület is részt vett a 2024. december 16-án megtartott upstream ülés, majd egy későbbi, 2025. május 14-i ülés keretében. 2025. május 16-án kedvező véleményt adott az értékelésről, valamint ajánlásokat fogalmazott meg. Az értékelés a bizottsági szolgálati munkadokumentumban foglalt átfogó jelentéssel zárult 2025-ben.

¹ Az igazságos átmenet mechanizmus három pillérből áll: 1. az Igazságos Átmenet Alap, 2. az InvestEU program keretében létrehozott célzott rendszer és 3. a közszektor-hitelezési eszköz. Ennek az értékelésnek az utóbbi képezi a tárgyát.

² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1229 rendelete (2021. július 14.) az igazságos átmenet mechanizmus keretében biztosított közszektor-hitelezési eszközről ([rendelet - 2021/1229 - HU - EUR-Lex](#)).

³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1119>).

Ez a jelentés a hitelezési eszköz időközi értékelésének főbb megállapításait és következtetéseit ismerteti. A jelentést szolgálati munkadokumentum kíséri, amely azt vizsgálja, hogy a hitelezési eszköz mennyire eredményes, hatékony és koherens, mennyi uniós hozzáadott értéket nyújt és mennyire marad továbbra is releváns.

2. A HITELEZÉSI ESZKÖZ IDŐKÖZI ÉRTÉKELÉSÉNEK HATÓKÖRE

A közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet 17. cikke (2) bekezdésének értelmében az időközi értékelés célja a hitelezési eszköz végrehajtásának és a közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet 3. cikkében meghatározott célkitűzések elérésére való képességének értékelése. Különösen a következőket kell értékelnie:

- a) a hitelezési eszköz alapján nyújtott uniós támogatás milyen mértékben járult hozzá a területi igazságos átmenet tervek végrehajtó területek szükségleteinek kezeléséhez;
- b) a 4. cikkben említett horizontális elveket miként vették figyelembe;
- c) a nemi szempontú hatásvizsgálat elvégzésének szükségessége;
- d) a 9. cikkben meghatározott támogathatósági feltételek alkalmazása, és a láthatósági kötelezettségeket miként alkalmazták;
- e) a hitelezési eszköz által támogatott projektek alapján az, hogy a hitelezési eszköz milyen mértékben járult hozzá az (EU) 2020/852 rendelet 9. cikkében meghatározott környezetvédelmi célkitűzések eléréséhez⁴.

A fentiekben és a közszektor-hitelezési eszközről szóló rendeletben meghatározott konkrét értékelési követelményeken túlmenően, valamint a minőségi jogalkotásra vonatkozó iránymutatással összhangban az időközi értékelés öt értékelési szempontra terjed ki: i. eredményesség, ii. hatékonyság, iii. koherencia, iv. uniós hozzáadott érték, v. relevancia.

Az értékelés a hitelezési eszköz működését a közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet 2021. július 14-i hatálybalépésétől a 2025. január 31-ig terjedő időszak tekintetében vizsgálja, és valamennyi uniós tagállamra kiterjed, különösen a területi igazságos átmenet tervekben azonosított területekre.

Erre az időközi értékelésre a végrehajtás korai szakaszában kerül sor, és mint ilyen, a tevékenységekre és a kimenetekre összpontosít, mivel az eredmények és a hatások még nem értékelhetők. Az eredmények és a hosszú távú hatások értékelése bekerül a végső értékelésbe, amelyet a közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelettel összhangban legkésőbb 2031. december 31-ig kell elvégezni (17. cikk (3) bekezdés).

3. AZ ÉRTÉKELÉSI MÓDSZERTAN ÁTTEKINTÉSE

Az értékelésben bemutatott megállapítások két fő összetevőn alapulnak: először is belső szakértelmen és dokumentáción. Másodszor, az értékelés a Bizottság által megrendelt és a T33 srl-ből és a Prognos AG-ből álló konzorcium által készített alátámasztó tanulmány eredményein alapul. A 2024. április vége és 2025. januárja között végzett alátámasztó tanulmány különböző módszereket (dokumentumelemzés/másodelemzés, felmérés, interjúk és esettanulmányok) ötvözt az értékelési kérdések megválaszolása érdekében.

Ennek az értékelésnek a részeként egy beavatkozási logikát, valamint egy értékelési mátrixot dolgoztak ki. A mátrix az értékelési kritériumokat a beavatkozási logikához kapcsolta, és a fő elemeket használta fel a kutatási kérdések megfogalmazásához.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról (([EU](#)) [2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendelet](#)).

4. AZ IDŐKÖZI ÉRTÉKELÉS FŐ MEGÁLLAPÍTÁSAI ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

Ez a szakasz az értékelés megállapításait és következtetéseit foglalja össze a hitelezési eszköz időközi értékelésével kapcsolatban, a minőségi jogalkotásra vonatkozó iránymutatásban meghatározott öt szemponttal összhangban: eredményesség, hatékonyság, koherencia, uniós hozzáadott érték és relevancia.

4.1. Eredményesség

A többéves pályázati felhívás 2022. júliusi közzététele és 2025. január 31. között 46 projektpályázat érkezett, amelyek közül 30-at (65 %) támogathatónak és elfogadhatónak találtak, és a hitelezési eszköz értékelő bizottsága közülük 17-et választott ki finanszírozásra. A benyújtott kiválasztott projektek várhatóan mintegy 228 millió EUR összegű vissza nem térítendő támogatást mozgósítanak, ami a támogatási komponens költségvetésének 17 %-ának felel meg, illetve 1,4 milliárd EUR összegű beruházást mozgósítanak, beleértve a vissza nem térítendő támogatásokat, a kölcsönöket és a kiegészítő finanszírozási forrásokat.

Támogatható pályázatokat görögországi, svédországi, franciaországi, csehországi, hollandiai, lengyelországi, spanyolországi, lettországi és írországi kérelmezők nyújtottak be, a többi tagállamból nem érkezett támogatható pályázat. A hitelezési eszköz igénybevételét számos tényező befolyásolja, többek között az azonos típusú beruházások esetében magasabb támogatási társfinanszírozási arányokat kínáló más finanszírozási forrásokkal való átfedés, a hatóságok igazgatási kapacitása, a kiforrott tervezett projektek rendelkezésre állása, a potenciális pályázók pénzügyi korlátai, valamint az egyéb uniós alapokból részesülő projektek támogathatóságának hiánya, mivel a hitelezési eszköz értelmében a hitelezési eszköz keretében megvalósuló projektek nem részesülhetnek támogatásban más uniós programokból.

A hitelezési eszköz potenciális kedvezményezettjei előtt álló egyéb kihívások a következőkhöz kapcsolódnak: i. az EBB közvetlen hitelnyújtására vonatkozó minimális küszöbérték és ii. a kedvezményezetteknek az EBB kerethiteleihez való hozzájutására vonatkozó követelmények, amelyek jelentős belépési akadályt jelenthetnek a kis projekteket megvalósító és korlátozott adminisztratív kapacitással rendelkező települések számára, és ez megakadályozza őket abban, hogy koordináló szerepet vállaljanak. A Bizottság és az EBB különböző intézkedéseket hozott a helyzet enyhítésére.

A hitelezési eszköz jövőbeli igénybevételét nehéz felmérni. Bár az első pályázati felhívásban nem valószínű a teljes támogatási költségvetés felhasználása, a második pályázati felhívás (2026–2027) keretében már van rá esély. Ez különösen azért van így, mert a hitelezési eszköz ismertebbé vált, ráadásul 2025 után már nem alkalmazandók a nemzeti részesedések. E tekintetben azonban döntő tényező lesz, hogy milyen mértékben programozzák vagy használják fel a más uniós és nemzeti alapokat.

A hitelezési eszköznek a területi igazságos átmenet tervek keretébe való felvétele egyértelmű hivatkozást teremtett, létrehozva egy olyan alapvető igazságos átállási stratégiát, amelyhez igazodniuk kell a hitelezési eszköz pályázóinak, és amelyre hivatkozniuk kell a hitelezési eszköz általi támogatásra irányuló pályázatukban. A területi igazságos átmenet tervek jelentették továbbá a hitelezési eszközzel kapcsolatos figyelemfelkeltés első lépését.

Az aláírt projektek esetében a támogatás az összes beruházási költség 5–18 %-át fedezte, míg a hitel 31 % és 73 % közötti összeget tett ki. Ez arra utal, hogy a kedvezményezettek számára a hitelezési eszköz értékét meghatározó fő tényező az EBB-hitel szerkezete. A potenciális pályázók

értékelik a kamatlábat, a hitel futamidejét, a finanszírozási összeget, valamint azt, hogy a kereskedelmi bankok által kínált feltételekhez képest az EBB hiteltárgyalási folyamata összességében mennyire hatékony az igényeik kielégítésében. Bár a hitelezési eszköz általában alkalmas arra, hogy kedvezőbb finanszírozási feltételeket biztosítson az EBB-hitelek és az uniós támogatások kombinálása révén, a kereskedelmi bankok gyakran olyan előnyöket kínálnak, mint a gyorsabb hitelfeldolgozás, az egyszerűbb eljárások és az ügyfelekkel kialakított kapcsolatok.

Az EBB által a hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási támogatást az InvestEU tanácsadó központ biztosítja. 2025. január 31-ig hat megbízás van folyamatban, egy pedig befejeződött. Ezek az ágazatok széles körét ölelik fel, beleértve az energiaágazatot, a mobilitást, a környezetvédelmet és a szociális beruházásokat. Bár a hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási támogatás ingyenes, kezdetben alacsony volt iránta a kereslet. Az előzetes megállapítások arra utalnak, hogy az InvestEU tanácsadó központon keresztül nyújtott tanácsadási támogatás hozzájárult a pályázatok igénybevételének és minőségének javulásához.

A hitelezési eszköz új eszköz, ezért a kommunikációs és tájékoztatási intézkedések kulcsfontosságúak voltak az igénybevételének előmozdításához. A Bizottság a CINEA-val és az EBB-vel szoros együttműködésben számos, a potenciális kedvezményezettek különböző típusait célzó közös fellépés révén hívta fel a figyelmet a hitelezési eszközre. A kezdeti megállapítások arra utalnak, hogy a kommunikációs erőfeszítések eredményesek voltak.

A nemzeti hatóságok eltérő módon nyújtanak támogatást a hitelezési eszköz végrehajtásához, és erre önkéntes alapon kerül sor. Úgy tűnik, hogy a nemzeti hatóságok akkor vesznek részt a hitelezési eszköz végrehajtásában, ha elegendő adminisztratív kapacitással rendelkeznek és/vagy ha úgy ítélik meg, hogy a hitelezési eszköz releváns. Amennyiben a nemzeti hatóságok támogatják a hitelezési eszköz igénybevételét, a projektpályázatok kiforrottnak és sikeresnek tűnnek.

A közszektor-hitelezési eszközről szóló rendelet 4. cikkében említett horizontális elvek több módon is beépülnek a hitelezési eszköz végrehajtásába és irányításába. A hitelezési eszköz igénybevételére jelentkező pályázóknak e horizontális elvek iránti elkötelezettségét a pályázatok értékelése, valamint a végrehajtás során időszakos jelentések és helyszíni ellenőrzések keretében vizsgálják. Az EBB ezenkívül környezeti, társadalmi és irányítási szempontok alapján értékeli és követi nyomon az összes projektet és közvetített műveletet. Csak azok a tevékenységek részesülnek finanszírozásban, amelyek megfelelnek az EBB fenntarthatósági átvilágítási követelményeinek.

Ami a nemek közötti egyenlőséget illeti, egyes aláírt támogatási megállapodások kifejezetten tartalmazzák a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésére irányuló megközelítést, más támogatási megállapodások viszont nem foglalkoznak közvetlenül ezzel a kérdéssel. Ami a hitelezési eszköz által az aláírt támogatási megállapodások keretében létrehozott munkahelyek becsült számát illeti, a pályázók bejelentései alapján ezek 50 %-át (5 745-ből 2 870-et) nőknek szánták. A kedvezményezettek becslése szerint a hitelezési eszköz keretében aláírt projektek által érintett személyek 52 %-a nő.

Ami a környezetvédelmi célkitűzésekhez való hozzájárulást illeti, a támogatható ágazatok széles köre azt jelenti, hogy egyes projektek közvetlenül érintik az éghajlat-politikai fellépést, míg mások klímasemlegesek lesznek, vagy legalábbis nem okoznak jelentős kárt. Bár egyes igazságos átmenetet célzó projektek nem vezetnek a szén-dioxid-kibocsátás közvetlen csökkentéséhez, magas pontszámot érhetnek el a környezeti fenntarthatóság terén. A hitelezési

eszköz által támogatott hét projektből négy úgy nyilatkozott, hogy hozzá fog járulni a szén-dioxid-kibocsátás mérsékléséhez (a becslések szerint ezzel évente 135 805 tonnával csökkenthető a szén-dioxid-kibocsátás). A többi projektnek is lesz némi környezeti hatása, például a körforgásos gazdaság és a biológiai sokféleség előmozdítása.

A hitelezési eszköz nyomonkövetési keretének általános az a hiányossága, hogy az általános célkitűzés, az egyedi célkitűzés és a fő teljesítménymutatók tekintetében jelenleg nincsenek megállapított célértékek. Az értékelés részeként azonban a hitelezési eszköz több fő szabályozási teljesítménymutatója vonatkozásában is előterjesztettek célértékeket.

4.2. Hatékonyság

Az első pályázati felhívás közzététele késedelmet szenvedett, mert késedelemmel fogadták el a területi igazságos átmenet terveket, amelyek megléte a hitelezési eszközből nyújtott támogatás odaítélésének feltétele volt. Ez közvetlen hatással volt a hitelezési eszköz végrehajtásának időzítésére és hatékonyságára.

A felhívás többéves jellege az éves pályázati felhívásokhoz képest lehetővé tette az irányításából eredő adminisztratív terhek csökkentését, valamint minden érdekelt fél számára kiszámítható keretet biztosított. A benyújtási határidők ütemezése (két határidő között átlagosan 4 hónap telik el) lehetővé teszi a kérelmezők számára, hogy rendszeres időközönként nyújtsanak be kérelmet.

Másképpen a vissza nem térítendő támogatásra és a kölcsönre vonatkozó külön kérelmezési és jelentéstételi eljárások a jelek szerint kevésbé hatékonyak, mint a kölcsönre és a vissza nem térítendő támogatásra vonatkozó egységes kérelem.

A hitelezési eszköz végrehajtásának elemzése szerint a támogatás értékelése átlagosan körülbelül két hónapot, a támogatás odaítéléséről szóló határozat elfogadása pedig 6–13 hónapot vett igénybe. A teljes folyamat hossza leginkább attól függ, hogy a vissza nem térítendő támogatás elnyerésére irányuló pályázat benyújtásakor mennyire kidolgozottak a hitelparaméterek.

Az értékeléshez gyűjtött információk nem elegendőek a költségfüggetlen finanszírozás használatával kapcsolatos várható egyszerűsítési előnyök megerősítéséhez. A beérkezett pályázatok és az aláírt támogatási megállapodások korlátozott száma miatt a hitelezési eszköz egyszerűsítési intézkedéseinek az adminisztratív költségekre gyakorolt hatását illetően nem készült becslés. Úgy tűnik azonban, hogy a hitelezési eszköz kedvezményezettjei eddig nagyra értékelték a költségfüggetlen finanszírozást és az előfinanszírozás keretében kifizetett teljes támogatás magas arányát.

A hitelezési eszköz végrehajtását megkönnyítette a kohéziós politika irányító hatóságainak és végrehajtó szerveinek a Bizottságnál már létező hálózata, valamint a helyi irodák EBB-szintű hálózata, amely szintén előmozdította a hitelezési eszköz hatékony végrehajtását.

Bár még túl korai megjósolni a hitelezési eszköz pályázati multiplikátorának értékét (támogatási tőkeáttételi hatás) a hitelezési eszköz teljes keretösszegére vonatkozóan, a hitelezési eszköz hét támogatott projektjét alapul véve a beruházások és a hitelezési eszköz keretében nyújtott támogatások aránya átlagban 12, a kevésbé fejlett régiók esetében az értéke 5,5, a fejlettebb és az átmeneti régiókban pedig eléri a 21,3-at.

4.3. Koherencia

Az igazságos átmenet mechanizmus három pillérének koherenciáját a területi igazságos átmenet tervek vázolják fel, bár ezek csak korlátozott részletességgel mutatják be a hitelezési eszközt. Bár számos tagállam említi a hitelezési eszköz keretében támogatható ágazatokat, gyakran nem pontosítják őket, vagy nem egyértelműek a pillérek közötti szinergiák. A koherencia végső soron a benyújtott javaslatoktól függ, nem pedig az előre meghatározott stratégiától, mivel a területi igazságos átmenet terv rugalmas kerete lehetővé teszi a koherencia eseti alapon történő értékelését.

A hasonló típusú beruházásokhoz finanszírozást nyújtó hitelezési eszköz és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz közötti koherencia attól függ, hogy a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek és a területi igazságos átmenet tervek között milyen mértékű a potenciális átfedés, illetve hogy mennyire egészítik ki egymást. A potenciális pályázók vonzóbbnak tartják a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt.

A kohéziós politika keretében rendelkezésre álló uniós alapok (ERFA, ESZA+ és Kohéziós Alap) ágazati támogathatósága szintén átfedésben van a hitelezési eszközzel, és ezek magasabb támogatási társfinanszírozási arányokat biztosító, kedvezőbb finanszírozási feltételekkel rendelkeznek. Jelentős programozási erőfeszítéseket követeltek meg a tagállamok hatóságaitól is, amelyek arra töreksenek, hogy megfeleljenek a szigorú költség határidőknek és a kohéziós alapokhoz való hozzáférésre vonatkozó követelményeknek. Összességében ez befolyásolta a hitelezési eszközzel való koherenciájukat is, amely az eszközök között nemcsak szinergiákat, hanem átfedéseket is teremtett. Amikor a különböző uniós finanszírozási források vonzerejét a támogatási társfinanszírozási arányuk alapján elemzik, a hitelezési eszköz háttérbe szorul.

A különböző finanszírozási lehetőségek átfedése további összetett feladatokat jelent a potenciális kedvezményezettek és a koordináló szervezetek részére, mivel meg kell találniuk az egyes beruházások számára legmegfelelőbb finanszírozási eszközt, és meg kell érteniük a különböző uniós alapok működését.

A hitelezési eszköz átfedésben lehet a nemzeti programokkal is, például a hasonló célkitűzésekkel rendelkező németországi alappal, ami részben magyarázhatja a hitelezési eszköz korlátozott végrehajtását ebben a tagállamban.

Általánosabban elmondható, hogy meg nem felelés áll fenn az allokált nemzeti részesedések és a hitelezési eszköz iránti kereslet között. Míg a legnagyobb nemzeti részesedéssel rendelkező tagállamok teljes nemzeti részesedése továbbra is rendelkezésre áll, más tagállamok, például Franciaország, amely kimerítette nemzeti részesedését, képesek lennének felhasználni a hitelezési eszközből származó további forrásokat is.

Az InvestEU tanácsadó központ által a hitelezési eszköz keretében biztosított tanácsadási támogatás mellett az érintett régiók közigazgatási intézményei több olyan típusú technikai segítségnyújtást is igénybe vettek, amelyeket a Bizottság más uniós programok, például a Technikai Támogatási Eszköz és a JTP Groundwork keretében fizetett ki. Mivel néhány tanácsadási és technikai segítségnyújtási kezdeményezés még folyamatban van, mások pedig nemrégiben zárultak le, ebben a szakaszban nem lehet következtetéseket levonni a kezdeményezések hatásáról és egymást kiegészítő jellegéről. Bizonyított, hogy a hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási támogatás és a más tanácsadók által alkalmazott egyéb technikai segítségnyújtási feladatok keretében végzett figyelemfelkeltő és kommunikációs tevékenységek hozzájárultak a hitelezési eszköz szélesebb körű ismertségéhez.

4.4. Uniós hozzáadott érték

Az előzetes visszajelzések szerint a hitelezési eszköz hozzáadott értéket teremt azáltal, hogy további forrásokat bocsát rendelkezésre az igazságos átmenet régiók átállási igényeinek kielégítésére. Új lehetőségeket teremt a helyi közigazgatási intézmények számára az igazságos átmenetre irányuló olyan beruházások fedezésére, amelyek nem lennének lehetségesek kizárólag a helyi és nemzeti szintű saját forrásaik felhasználása révén.

A hitelezési eszközből nyújtott vissza nem térítendő támogatásnak a projektek megvalósulására gyakorolt hatása továbbra is bizonytalan az odaítélt támogatások korlátozott száma miatt, de hatása számos tényezőtől függ, például a hitelezési eszköz pontos társfinanszírozási arányától vagy a vissza nem térítendő támogatás volumenétől. Minél magasabbak ezek a tényezők, annál nagyobb a támogatás hatása.

Emellett a vissza nem térítendő támogatás kiegészítő finanszírozásként szolgál a projektek hatókörének bővítéséhez, potenciálisan biztosítva a társadalmilag értékes, de egyébként nem jövedelmező összetevők bevonását. A hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási szolgáltatások a minőség javítása és a pályázati ütemtervek felgyorsítása révén javítják a projektvégrehajtást.

A hitelezési eszköz általi társfinanszírozás továbbá azonnali likviditást kínál a projektek számára a vissza nem térítendő támogatás aláírását követően. Mindazonáltal a hitelezési eszköz általi támogatásra való jelentkezés a könnyen elérhető finanszírozási források felhasználásával összehasonlítva késleltetheti a végrehajtást.

4.5. Relevancia

A területi igazságos átmenet tervek viszonylag friss elfogadása, valamint a kohéziós politika (többek között a területi igazságos átmenet tervek) jelenleg zajló felidős felülvizsgálata alátámasztja, hogy a hitelezési eszköz továbbra is releváns a jelenlegi szükségletek kielégítése szempontjából. Az érdekelt felek bevonása széles körű konszenzust eredményezett az intézményi szereplők, a nemzeti képviselők, valamint a potenciális és tényleges kedvezményezettek között arról, hogy a hitelezési eszköz célkitűzései relevánsak.

A hitelezési eszköz végrehajtása szorosan igazodik az új Bizottság elnöke által 2024 júliusában felvázolt politikai iránymutatásokhoz, miközben előmozdítja az európai zöld megállapodásban 2019-ben meghatározott hosszú távú célkitűzéseket. A hitelezési eszköz teljesíti az uniós célkitűzéseket, és biztosítja, hogy minden polgárnak tényleges joga legyen az otthonául szolgáló közösségekben maradni, valamint támogatja a társadalmilag fenntartható dekarbonizációt azokban a régiókban, amelyek hagyományosan függnék a fossziliztüzelőanyag-ipartól.

5. KÖVETKEZTETÉS ÉS LEVONT TANULSÁGOK

A hitelezési eszköz értékelése számos olyan kihívásra világít rá, amelyek a hitelezési eszköz végrehajtásának korai szakaszában merültek fel. Az érdekelt felek visszajelzései azt mutatják, hogy a tagállamok eltérő mértékben vállalnak szerepet. Míg a minőségi adatok értékes információt nyújtanak, a mennyiségi adatok hiánya akadályozza az átfogó értékelést. E kihívások ellenére a hatékony végrehajtás ígéretes potenciállal rendelkezik. Az alábbi tanulságok iránymutatást nyújtanak a hitelezési eszköz további végrehajtásához, és információkkal szolgálnak a jövőbeli pénzügyi eszközök kialakításához.

A nemzeti részesedések eltérése a potenciális kedvezményezettek szükségleteitől

A nemzeti részesedéseket az első (2025-ig tartó) pályázati felhívás esetében az Igazságos Átmenet Alap vonatkozásában meghatározott költségvetés-allokációs kulcs alapján állapították meg. Ez hatással volt a hitelezési eszköz igénybevételére és annak más finanszírozási forrásokkal való koherenciájára, ami kiemeli az annak figyelmen kívül hagyásából származó korlátokat, hogy a visszafizetendő finanszírozás iránti igény eltérhet az Igazságos Átmenet Alap allokációs módszerétől. Míg a legnagyobb nemzeti részesedéssel rendelkező tagállamok teljes nemzeti részesedése továbbra is rendelkezésre áll, mások több erőforrást is felhasználhattak volna. Emellett azokban a tagállamokban, ahol a legalacsonyabb volt a nemzeti részesedés, a tagállamokat és a kérelmezőket kevésbé ösztönözték arra, hogy forrásokat fordítsanak a hitelezési eszközhöz kapcsolódó pályázatok támogatására vagy elkészítésére.

A hitelezési eszköz korlátozott kapacitással rendelkezik a kisebb projektek támogatására

Míg a kisebb projektek támogatáshoz jutnak a hitelezési eszközből és köztük öt projekt 1,5 millió EUR és 12 millió EUR közötti összegű közvetített hitelben részesül, közvetített hitelezés csak két tagállamban áll rendelkezésre. Más tagállamokban a minimális hitelösszeg 12,5 millió EUR, amely magas küszöbérték a kisebb kérelmezők számára. A keretkölcsönök lehetővé teszik, hogy a kérelmezők több projekt összevonásával elérjék a hitel méretére vonatkozó küszöbértéket, de ez növeli a pályázati folyamat összetettségét. Előfordulhat, hogy a kisebb szervezetek nem rendelkeznek az ilyen szintű koordináció hatékony elvégzéséhez szükséges tapasztalattal vagy erőforrásokkal. Ezért előfordulhat, hogy a kisebb projekteket kizárják a hitelezési eszköz igénybevételéből.

A magas minimális hitelösszegre és a koordinációs kérdésekre megoldást kínálhat a nemzeti fejlesztési bankok és intézmények nagyobb szerepvállalása és a pénzügyi közvetítés nagyobb mértékű igénybevétele, azonban a hitelezési eszköznek megfelelő ösztönzőket kell biztosítani számukra a részvételhez. Mindenesetre a jövőbeli pénzügyi eszközök finanszírozási partnereinek kiválasztását szorosan össze kell hangolni a potenciális kedvezményezettek szükségleteivel és profiljával, különös tekintettel a kisebb kedvezményezettek támogatásához szükséges intézményi kapacitással és működési keretekkel rendelkező partnerek bevonására.

A hitelezési eszköz teljesítési modellje

A hitelezési eszköz teljesítési modellje számos előnnyel jár, amelyek hozzájárulnak a vonzerejéhez. A hitelezési eszköz egyik fő erőssége az, hogy a helyi közintézmények számára megkönnyíti uniós szintű finanszírozáshoz való közvetlen hozzáférést. Emellett a hitelezési eszköz vegyes finanszírozási megközelítést alkalmaz, amely az uniós támogatásokat EBB-hitelekkel és további finanszírozási forrásokkal ötvözi. Ez a módszer potenciálisan megnöveli a projektek rendelkezésére álló pénzügyi forrásokat: a hitelezési eszköz keretében nyújtott 1 EUR összegű vissza nem térítendő támogatás átlagosan 12 EUR beruházást von maga után.

Azonban a hitelezési eszköz kettős alkalmazású struktúrája, amely külön támogatási és hitelkérelmet tesz szükségessé, bonyolulttá teszi a pályázás folyamatát. A hitelezési eszköz pályázási folyamata – a benyújtástól a végleges megállapodások aláírásáig – akár 18 hónapig is eltarthat, ami nem feltétlenül felel meg az összes kedvezményezett projektvégrehajtási időkereteinek.

Egy olyan rendszer, amely lehetővé tenné az EBB és a Bizottság számára, hogy megosszák egymással a kérelmezők által benyújtott adatokat, potenciálisan fokozhatná a hatékonyságot, valamint csökkenthetné a pályázók, az EBB és a Bizottság adminisztratív terheit. A jövőbeli pénzügyi eszközök tekintetében meg kell vizsgálni a Bizottság és pénzügyi partnerei közötti jobb adatmegosztást, ugyanakkor a szükséges rendszerek és folyamatok létrehozásához jelentős erőforrás-beruházásra lenne szükség, és ezt össze kell hangolni az eszköz tervezett végrehajtásával. A pályázati eljárás egyszerűsítése és az uniós hozzáadott érték növelése érdekében meg lehetne vizsgálni egy olyan alternatív teljesítési modellt, amelyben egyetlen szervezet kezeli a vegyes finanszírozási forrásokat. Végezetül mind a támogatási, mind a hitelparámétereket gondosan kalibrálni kell a jövőbeli pénzügyi eszközök tekintetében. A támogatási paramétereknek arányosaknak kell lenniük a beruházások jellegével és nagyságrendjével, ráadásul érdemi ösztönzést kell nyújtaniuk az eszközre való pályázásra, míg a hitelparámétereknek (kamatlábak, visszafizetési feltételek, hiteltárgyalási folyamat stb.) a felhasználás ösztönzése érdekében kellően vonzóknak kell lenniük a piaci feltételekhez képest.

A hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási támogatás

Mivel a tagállamok a hitelezési eszköz által nyújtott visszafizetendő finanszírozáshoz képest magasabb támogatási társfinanszírozást kínáló finanszírozás felhasználását részesítették előnyben, kezdetben mérsékelt volt a kereslet a hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási szolgáltatások iránt. Ez az értékelés csak egy teljesített megbízatásra terjedt ki. A hitelezési eszközhöz kapcsolódó tanácsadási szolgáltatást az EBB végzi az InvestEU tanácsadó központ keretében (az InvestEU-rendelet alapján), és a központ időközi értékelése a korlátozott igénybevétel miatt szintén korainak ítélte a tanácsadás hatásának teljes körű értékelését.

Ha a jelenlegi tendenciák folytatódnak, a hitelezési eszközzel összefüggő tanácsadás várhatóan mérsékelt hatással lesz az igazgatási kapacitásra, mivel ezen a területen alacsony a megbízatások iránti kereslet.

A hitelezési eszköz nyomonkövetési kerete

A hitelezési eszköz nyomonkövetési keretének gyengesége az, hogy a rendelet az általános célkitűzéshez és az egyedi célkitűzéshez kapcsolódó fő teljesítménymutatók vonatkozásában nem állapít meg célértékeket. Ezen értékelés részeként a hitelezési eszköz fő szabályozási teljesítménymutatóira vonatkozó célkitűzések kerültek előterjesztésre. A kedvezményezettek és a pályázók egyszerűsítési és adminisztratív költségeinek elemzése ezen értékelés keretében korlátozott mértékű volt, mivel az értékelés a hitelezési eszköz végrehajtásának korai szakasza miatt kisebb méretű, nem reprezentatív mintán alapult volna. A végső értékelés során alapos elemzésre kerül sor, amint elegendő számú pályázó és kedvezményezett áll rendelkezésre.

A végső értékelés során a hitelezési eszköz keretében nyújtott tanácsadási szolgáltatások hozzáadott érték mérésére maradéktalanul felhasználásra kerülnek az InvestEU tanácsadó központ által meghatározott mutatók, ilyenek például a várható mozgósított beruházások és a résztvevők elégedettsége.

Nemek szerinti hatás

A hitelezési eszköz pályázati felhívása jelenleg nem tartalmaz referenciakeretet a pályázók számára a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatban. E probléma megoldására a hitelezési eszköz második (előkészítés alatt álló) pályázati felhívása további intézkedéseket fog tartalmazni a nemek közötti egyenlőség előmozdítása érdekében. A Bizottság által az igazságos átmenet régiók számára kidolgozott, „Considering gender in regional transformations”⁵ (A nemek közötti egyenlőség figyelembevétele a regionális átalakulásokban) című eszköztár iránymutatást fog nyújtani az igazságos átmenet nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásának kezeléséhez.

⁵ Európai Bizottság (2023), Considering gender in regional transformations. A toolkit for just transition regions (A nemek közötti egyenlőség figyelembevétele a regionális átalakulásokban. Eszköztár az igazságos átmenet régiók számára) (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/funding/just-transition-fund/toolkit-considering%20gender%20in%20regional%20transformations.pdf).